

Guia UdG de bones pràctiques sobre incorporació de la perspectiva de gènere a la docència

Com diu el “Marc general per a la incorporació de la perspectiva de gènere en la docència universitària”, una docència amb perspectiva de gènere no és només la que tracta sobre les dones, o sobre altres col·lectius històricament discriminats per raó de sexe o orientació sexual: és una docència que considera el sexe i el gènere com a variables analítiques i explicatives clau.

Per tal d’aplicar aquesta perspectiva en la nostra pràctica docent, tot seguit proposem algunes recomanacions que tot el professorat hauria de tenir present en la planificació de les seves assignatures i dels estudis en què participa, així com en la manera d’adreçar-se a l’estudiantat en el seu conjunt.

1. Prendre consciència de la diversitat d’identitats i orientacions afectives-sexuals que existeixen entre l’estudiantat de les nostres aules

Cal que el professorat sigui conscient del fet que entre l’alumnat de les seves assignatures hi haurà persones que s’identifiquen com a homes o dones, però també n’hi haurà que rebutgen situar-se en una definició del sexe i del gènere binària i que adopten altres identitats; i el mateix passa amb l’orientació afectiva-sexual. Per això és important utilitzar i afavorir un llenguatge verbal i no verbal que atengui aquesta diversitat i garanteixi el respecte a totes les identitats.

2. Assumir que la incorporació de la perspectiva de gènere a la docència no és només una qüestió de justícia social, sinó que millora la qualitat i rellevància dels nostres estudis.

La incorporació de la perspectiva de gènere aporta complexitat als nostres camps d’estudi i millora la qualitat de la nostra docència i la rellevància social dels coneixements, les tecnologies i les innovacions que hi tractem. Així mateix, anar

més enllà del subjecte universal fruit del llegat patriarcal (l'home blanc occidental i heterosexual) com a referent a partir del qual construir el coneixement permet incorporar i recuperar altres sabers i perspectives tradicionalment ignorats.

3. Incorporar i discutir el coneixement teòric i metodològic produït per les dones científiques i expertes, així com per altres col·lectius minoritzats, tant històricament com en el present.

Per això cal esmentar explícitament l'existència d'aquests referents teòrics que al llarg de la història han contribuït a establir les bases de les nostres disciplines; una manera de fer-los visibles és procurant que a la bibliografia de les assignatures hi figuri el nom de pila dels autors i autores referenciats.

4. Incloure en els continguts de les assignatures les produccions i aportacions realitzades per les dones i altres col·lectius minoritzats en qualsevol moment o àmbit de la història, així com analitzar com se les ha representat.

Però és molt important que no ens quedem només en el fet d'afegir noms i produccions a les nostres matèries: és imprescindible que, en cada cas, siguem capaços d'analitzar i explicar quines han estat les causes i mecanismes socials i culturals que han sustentat les desigualtats de gènere que n'han afectat l'existència.

5. Evitar els relats simplistes que només presenten les dones i els individus que pertanyen a grups minoritzats com a víctimes, heroïnes o excepcions històriques extraordinàries.

En canvi, cal insistir en la seva capacitat per a reformular i negociar de manera més o menys transgressora els discursos normatius del context en què viuen en cada moment donat, així com les pròpies contradiccions.

6. Assegurar-se que els materials docents amb els que treballem i els exemples o situacions que plantegem com a material de reflexió no reproduïen estereotips sexistes i de gènere.

El llenguatge que emprem i els continguts de les matèries son importants, però també ho son altres aspectes de la interacció docent amb l'estudiantat, com ara els acudits o anècdotes que expliquem, les dades que presentem o les imatges que mostrem.

7. Afavorir el treball o la recerca sobre temàtiques que desestabilitzin la noció de subjecte universal i sobre temes invisibilitzats, marginats, o que hagin estat històricament desprestigiats en l'àmbit acadèmic.

Tant de manera activa a partir de les nostres propostes, com animant a l'estudiantat a que faci les seves, és important que des de la universitat validem l'aprenentatge, el treball i la recerca sobre temes i qüestions que han estat històricament invisibilitzats.

8. Assegurar-nos que l'aula i la resta d'espais docents son espais segurs, on tot l'estudiantat es sent còmode a l'hora de manifestar les seves opinions i treballar en els seus interessos.

Cal garantir que tot l'alumnat té les mateixes condicions i oportunitats d'expressar-se a l'aula i en tots els contextos docents, i cal impedir la reproducció de dinàmiques desiguals d'ocupació de l'espai i del torn de paraula, tot afavorint l'escolta i la participació d'aquelles persones que tradicionalment han sentit que les seves opinions son menys valorades.

9. Revisar les metodologies docents que utilitzem i assegurar-nos que afavoreixen que tot l'estudiantat participa en igualtat de condicions.

En general, les activitats docents més participatives i que afavoreixen l'autonomia de l'estudiantat i els treballs en grup i col·laboratius generen un entorn menys jeràrquic i més igualitari, que promou que tot l'alumnat pugui fer les seves aportacions en igualtat de condicions.

10. Conscienciar l'estudiantat sobre els biaixos de sexe i gènere existents en la recerca que s'ha portat a terme en les diverses disciplines.

Per això, cal ensenyar a les noves generacions d'estudiants que és necessari tenir present la dimensió del gènere i altres eixos de desigualtat a l'hora de dissenyar les diferents fases d'una recerca, recollir dades i experiències o generar indicadors adients per a mesurar-ne l'impacte.